

Nummer 1 - jaargang 43 - 2023 - jan., feb., maart
Afgiftekantoor: Achterstraat 1, 9450 Haaltert

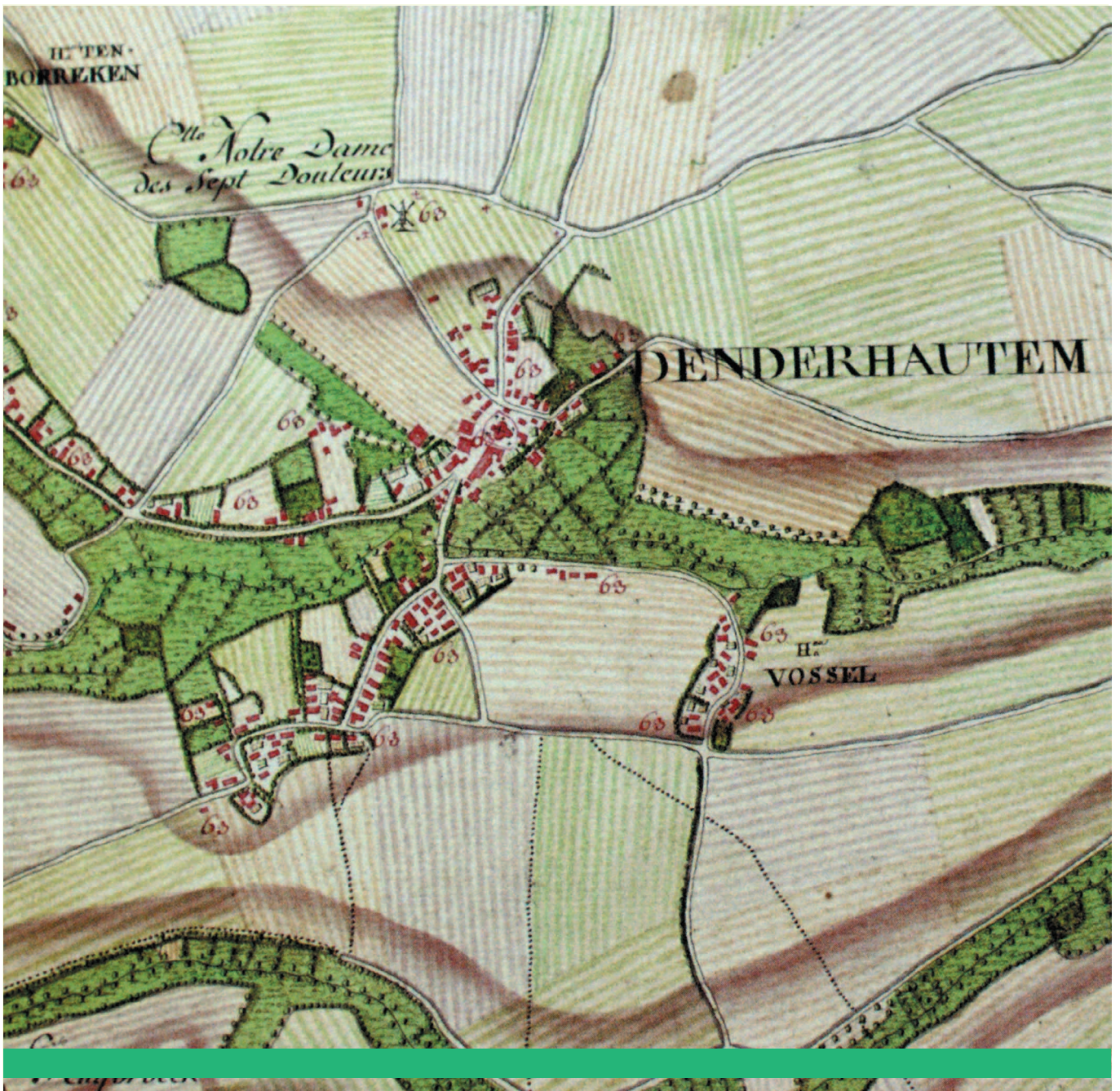
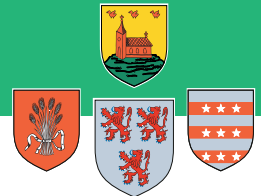
Redactie: Diepeweg 15, 9450 Haaltert
Verantwoordelijke uitgever: Willy De Loose

België - Belgique
PB
9450 Haaltert
3/5008
P 005370

DE WARANDE

- Heldergerem - Kerksken - Terjoden - Denderhoutem - Haaltert - Heldergerem - Kerksken

HEEMKUNDIGE KRING HAALTERT

Werkgebied: Denderhoutem, Haaltert,
Heldergem, Kerksken, Terjoden

Heemkundige Kring Haaltert vzw
nr. 770.942.934
3-maandijks ledenblad 'De Warande'
43e jaargang 2023 - nr.1 (jan - feb - ma)

Documentatiecentrum:
Warandegebouw, Sint-Gorikspein 17 A
9450 Haaltert
Elke donderdag van 10 tot 12 uur,
uitgezonderd vakanties en feestdagen.

Bestuur:
Mark Beelaert, voorzitter,
website en communicatie.
Rik De Schepper, ondervoorzitter,
coördinator redactieraad.
Raf Hendrickx, secretaris.
Hans Sonck, penningmeester.
Willy De loose, redactiesecretaris,
ledenadministratie.

Secretariaat:
Muisstraat 97, 9450 Haaltert
0485 40 18 81
raf.hendrickx@telenet.be

Redactie:
Diepeweg 15, 9450 Haaltert
willydeloose@skynet.be

Archiefmedewerk(st)ers:
Wim Allaer, Mark Beelaert, Toon Bockstaele,
Joris De Kegel, Willy De Loose, Chris De
Rouck, Hilde De Rouck, Rik De Schepper,
Dirk Elskens, Raf Hendrickx, Hans Sonck,
Marc Stalpaert, Staf Versavel.
Tony De Rijck, taalcorrector.

E-mail en website:
heemkundigekringhaaltert@gmail.com
heemkringhaaltert.be
 hkhaaltert

Lidmaatschap:
€ 15 (Steunend lid vanaf € 20)
BE40 4395 0830 6163

Met de steun van:

Elke auteur is verantwoordelijk voor zijn/haar teksten. Teksten en beeldmateriaal mogen overgenomen worden mits voorafgaandelijke toestemming van de auteur én met bronvermelding.

Redactioneel

In memoriam

Wij vernemen het overlijden van
Georges Souffreau
(°Erembodegem, 13 dec 1938 en † te Aalst op
27 dec 2022)

Hij was een gedreven heemkundige en trouwe bezoeker aan ons documentatiecentrum. Hij publiceerde ruim 50 geschiedkundige werken, handelend over Heerlijkheden, Pachthoven, Wind- en Watermolens e.d. uit onze regio.

Aan zijn echtgenote, kinderen en familie namens de Heemkundige Kring Haaltert onze oprechte deelneming.

- **Wij danken:**

Herbert De Loose, Haaltert: archief Jeugdhuis De Spin en toneelvereniging Komos.

Simonne D'Haeseleer, Haaltert: foto, bidprentjes.

Wim De Schutter, Haaltert: bidprentjes.

Roland Roelandt, Denderhoutem: documenten en foto's uit het archief van Irène Redant.

Godfried Ghijssels, Lede: foto's en documenten familiearchief.

Herman Gees, Haaltert: pamfletten politiek.

Ingrid De Man, Haaltert: bidprentjes, doodsberichten.

Familie Jozef Meganck, Haaltert: bidprentjes.

Jozef Maesschalck, Haaltert: bidprentjes.

- **Oproep**

Begin januari plaatste iemand een gedeelte van een Joodse grafsteen aan ons documentatiecentrum. Wij hebben reeds heel wat informatie! Eén belangrijk feit ontbreekt: waar werd de steen gevonden?

Wil de schenker (eventueel anoniem) dit melden. Hartelijk dank!

Heemkundige Kring in de ban van mysterie: "Waar komt Joodse grafsteen vandaan die plots voor onze deur stond?"

Foto Nieuwsblad ©IF

DE ZACHTE WERD HIER BEGRAVEN
(“zachte” = baby)

AHARON YEHUDA AVRAHAM
ZOON VAN DAVID SAMUEL
(of SHMUEL)

GESTORVEN OP ZONDAG 9 ADAR
VAN HET JAAR TRNW
(= 23/2/1896)

MAG ZIJN ZIEL GEBONDEN ZIJN IN
DE BONDEL DER LEVENDEN.

Bij de voorzitterswissel - Korte historiek HKH

In 1976 stelde ik mijn eerste heemkundig werkje, 'Haaltert in oude prentkaarten', voor in het Gemeentehuis. Haaltenaar en eminent heemkundige, pastoor Jozef De Brouwer, spoorde mij aan om in Haaltert te starten met een heemkundige kring. Hij beloofde zijn volstrekte medewerking en bezorgde mij een schat aan documenten die ik mocht gebruiken. Bij de officiële start in 1980 aanvaardde hij het Ere-voorzitterschap, wat uiteraard een zekere allure gaf aan de vereniging.

Mijn oproep naar medewerkers in onze deelgemeenten werd goed onthaald. Denderhoutem werd vertegenwoordigd door Edgard Huylebroek, Heldergem door Roger De Troyer, Kerksken door veerts Robert Lievens en gemeentesecretaris Paul Temmerman, Terjoden door Amandine Temmerman. Voor Haaltert kreeg ik de steun van dialectkenner en auteur Gilbert Redant. Twee jeugdige enthousiastelingen, Geert Boelaert en Marc Stalpaert sloten eveneens aan maar wegens beroepsredenen haakten zij na een korte periode weer af. Robert Lievens aanvaardde het voorzitterschap en ondergetekende werd secretaris en verantwoordelijke voor het toen nog getypte en gestencilde tijdschrift 'Mededelingen Heemkundige Kring Haaltert'. Samen met Roger De Troyer vertegenwoordigden wij onze vereniging bij het overkoepelend 'Verbond voor Heemkundige Kringen van Oost-Vlaanderen'. Heel vlug mochten wij een paar honderd leden noteren, een aantal dat tot vandaag uitgegroeid is tot ruim 450. Het primitieve ledenblad groeide uit tot het huidige fraaie 3-maandelijks tijdschrift 'De Warande' dat gedrukt wordt op 500 exemplaren. In 40 jaar hebben verschillende medewerkers zo'n slordige 3000 pagina's bij elkaar geschreven over geschiedkundig verleden van onze deelgemeenten. Hiervoor mijn oprechte dank! Het is niet de bedoeling op te sommen wat de HKH in de voorbije 40 jaar presteerde. Toch willen wij enkele onvergetelijke toppers vermelden:

- ▶ herdenking van 900 jaar Heldergem
- ▶ tentoonstelling en publicatie van 'Kerksken, een wereld in een dorp'
- ▶ tentoonstelling van 'Haaltert 2000' en publicatie van 'Mijne groeten uit Haaltert, een terugblik'
- ▶ tentoonstelling 'Titanic ramp, 100 jaar geleden', de hoogvlieger met 3000 bezoekers!
- ▶ publicatie van ruim 50 boeken over onze deelgemeenten met onder meer de succesrijke Gezinsreconstructies, onmisbaar bij het opstellen van stambomen en familiegeschiedenissen.

In ons documentatiecentrum in het Warandehuis kan de geïnteresseerde vorser putten uit een verzameling van honderden naslagwerken. Vergeten wij onze acties niet voor de bewaring van ons dialect met o.a. publicaties ('oe zeggen men 't ammel') en de fel gesmaakte dialectquizen 'Oiljteneir van 't joër', samen met onze vrienden van het Davidsfonds.

Ook de plaatsing van talrijke infoborden, onze tussenkomst bij restauraties, bewaring en promoten van ons historisch erfgoed, zoals kapellen, grafzerken, enz. heeft positieve resultaten opgeleverd. Dank zij de sympathie en steun van heel veel vrienden is de HKH niet meer weg te denken uit ons socio-culturele leven. Samen hebben wij Haaltert op de kaart gezet! Moge onze vereniging zich succesrijk verderzetten onder de leiding van mijn opvolger Mark Beelaert. Met de steun van een schare gemotiveerde medewerkers(sters) moet dat lukken!

Willy De Loose
Haaltert, januari 2023

Wij zoeken....

Soms verbergt een oud pamflet een raadsel

Dij winteloeking van bedrijf.
VENDITIE VAN
7 Broeimachienen
(COUVOSSEUS)
en van beide fabrieken en tabaksoerlen
VOOR AFBRAAK,
van een
Eend- en Kielemachinerij,
MET APHANGEN,
te Aygem, Getegem, en te Haaltert,
Belant.

De Notaris BRUCKPOT, te Asiat, zal door het ambt van de Notaris ARENTS, te Haaltert, op Maandag 28 April 1907, te Aygem, Getegem, en op Dinsdag 29 April 1907, te Haaltert, Ekeu, telkens om 9 uren voormiddag, openbaar verkopen, al de beide fabrieken ge- knikwerkrij genaamd 'Couvoir de Haaltert, 7 met afhangen en het nog be- staande materiaal.

Deze fotokopie ligt reeds enkele jaren in ons archief te wachten op het ontdufelen van haar geheim. Waar was deze kippenvaderij 'Couvoir de Haaltert' gevestigd?

Een eenvoudige zoekactie op het internet gaf één resultaat: een advertentie in de Denderbode van 1907, gevonden via het mooie werk van 'Made in Denderland'.

Wie weet meer? Wie zoekt meer?

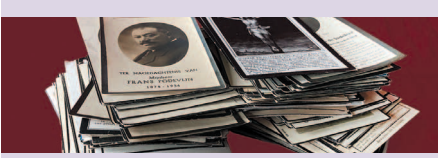
Nieuwsbrief

Herinner je je de "Couvoir de Haaltert, Venditie van 7 Broeimachienen", in ons nr 2 van 2021? Eigenares was, een vooraanstaande Haaltertse dame.... Nu nog de gegevens van de verkoop uit 1907 en het artikel kan gepubliceerd worden. Dit en andere vorderingen willen we je laten weten.

Het contact tussen de HK en zijn leden gebeurt pas om de 3 maanden bij het ontvangen van ons tijdschrift. Dit kan veranderen wanneer we je een kleine NIEUWSBRIEF met het reilen en zeilen van de HK kunnen sturen. Uw opmerking kan u dan per kerende aan ons versturen. Hiervoor hebben we je e-mailadres nodig. Stuur het naar: haaltertbk@gmail.com

Vertel ons je verhaal

Heb je een verhaal, een anekdote, een foto of een voorwerp met een verhaal? Laat het ons weten, vertel je verhaal en de HK noteert het voor u. Beter nog: heb je een kant en klaar artikel? Stuur het ons!
Secretariaat: Raf Hendrickx, 0485 40 18 81, raf.hendrickx@telenet.be

Help ons klasseren

Wij zoeken hulp bij het sorteren en klasseren van onze honderden doodsprentjes. Dit is een werkje dat eventueel rustig thuis kan gedaan worden en dit zonder tijdsdruk.
Secretariaat: Raf Hendrickx, 0485 40 18 81, raf.hendrickx@telenet.be

De “potjekaatmanen en -vraan” uit Denderhoutem

Petrus “Pieje Kaat” Roelant

De zomer is in ‘t land en ‘de kreimkerre’ is terug op straat! Wie krijgt er niet het water van in de mond bij het horen van namen als Dame Blanche of Pêche Melba? En toch waren wij al superblij als wij als kleine ‘pasjoeter’ een ‘potje kaat’ kregen. Eerst een ‘toeterken van ne frang’. Later schakelden wij over op ‘nen groten toeter’ met 3 bollen of op ‘een oester’ of ‘een galet’. Super de luxe was het als we de vanillecrème konden combineren met chocolade!

De geschiedenis van ijs gaat terug tot de Romeinse periode, waar men reeds sprak van een sorbet. De Romeinen waren er verzot op en serveerden hun gasten met diverse ijsgerecht bereid met sneeuw, gemengd met honing, rozenwater en fruit. De Arabieren namen de geheimen over en verfijnden het recept. Het is ook geen toeval dat Sicilië, dat aan de grens van het Arabische rijk lag, de traditie van ijs overnam. Marco Polo was de eerste die de techniek van de Chinezen overnam en in 1292 de ijsrecepten naar het westen bracht. Snel verspreidde de lekkernij zich in Italië.

Roomijs werd heel populair. In 1686 vestigde Procopio Coltelli, afkomstig uit Sicilië, zich in Parijs en zijn salon werd vrij vlug internationaal bekend. Voltaire en later Napoleon, Chopin en Balzac kwamen er over de vloer. Het consumptie-ijs veroverde de harten van de mensen. De commercialisatie in Europa moest wachten tot na WO II, toen de eerste diepvriezers verschenen en de eerste grote ijsfabrieken werden opgericht.

In Denderhoutem werden wij echt verwend. Wij hadden de keuze tussen de twee ambachtelijke smaken van de twee lokale ‘potjekaatmannen’: ‘Beirken, de kaatman’ (Albert Coppens en Yvonne Souffriau) en de familie Petrus Roelant, beiden uit de Vondelen.

Wat nu echt het verschil maakte tussen de beide ambachtelijk geproduceerde ijsjes zullen wij wel nooit weten. Feit is dat beide producenten prat gingen/gaan op hun ambachtelijk vakmanschap, de eerlijke ingrediënten: eierdooiers, suiker, volle melk en verse room.

Pieje had drie dochters en een zoon, allen actief in het ‘potjekaatbedrijf’.

De tijden veranderen en er werd overgeschakeld van paard en kar naar “den triporteur” met extra aandrijving van ... paardenkracht.

Petrus “Pieje Kaat” Roelant bracht zijn ijs met paard en kar rond in Atom. Op de foto's uit de bijlages zien we hem op zijn ronde richting Anderenbroek aan de Groebbemolen en op den Dries waar de familie Verleysen hem op wachtte.

Dochter Clémentine met de triporteur en met de hulp van haar lieve Mechelse herder op ronde op Vossel ± 1953 waar zij klandizie krijgt van de zusjes Edith en Jeannine De Pril (van Sooi, de beenhouwer) op bezoek bij hun nichtjes Van Rossen.

Zus Olga, met triporteur en hond, op de Plesj met jaarmarkt Atom onder een schraal lentezonnetje (met jaarmarkt want nog met sjaal zoals de mensen op de achtergrond).

Jammer genoeg geen foto kunnen opsporen van Stefanie die de Hoenderbeek voor haar rekening nam.

Olga op de Plesj met een nieuwigheid van het huis "De Dender": echte choco glacé!

Olga, keurig gekapt, als een echte Flandrienne op de kassei van den Anderenbroek(?) zalig genietend van een toeterken en met reclame op de triporteur voor nog een nieuwigheid: de frisko! En toen werden de schapen nog "gestekt" op de graskant...

Moeder Olga en dochter Rita met hun kreimauto.

Olga zou uiteindelijk "de commerce" overnemen en "den triporteur" ruilen voor een auto. Ze bleef haar ronde doen tot ze 59 was.

Rita Peirman deed dezelfde ronde in Welle en Denderhoutem net als haar moeder met haar autootje met de klassieke bel.

Zij combineerde dit met de verkoop van schepijs, ijstaarten, frisco's en ijslammetjes in 'Rita's Ijshuisje' in de Molenstraat waar echtgenoot Marc Van den Berghede iedereen bediende. Het was er dikwijls aanschuiven!

Zonder opvolgers kwam er na 25 jaar een einde aan dit 'smaakelijk' verhaal

Rita en Marc aan hun "Ijshuisje" in de Molenstraat.

Een tweede monument in de 'potjekaatschiedenis' is Berken, de kaatmaan (Albert Coppens) en z'n Yvonne(Souffriau)

De oorsprong van dit familiebedrijf gaat terug tot de ouders van Yvonne die in de jaren dertig begonnen met ijscrème maken. Broer René was ijsventer van dienst tot de oorlog uitbrak. .

In de herfst van 1942 kwam er een keerpunt in de oorlog. De Duitsers decreteerden de verplichte tewerkstelling in Duitsland voor mannen tussen 18 en 50. Niet te verwonderen dat de meeste jonge mannen "onderdoken" in één of andere schuilplaats. Zo ook Albert Coppens die op "den Drouk" kon slapen bij zijn geboor Amand Muylaert. Zijn slaapplek werd verklikt en toen de Duitsers hem wilden oppakken vluchtte hij over de daken langs den Deysel richting Vondelen tot bij zijn lief Yvonne Souffriau (°12 December 1923). Later zou hij met haar trouwen en zou als 'Yvonne, de crèmevrâa' door het leven gaan.

Na de oorlog kochten ze de crèmehandel over. Albert werd "Berken, de Kaatman" en reed rond met een triporteur en het jonge koppel verdiende goed zijn kost. Toen hun eerste kindje schoolplichtig werd, ging Yvonne ook aan de slag met haar triporteur

Getuige daarvan de foto van haar genomen op een jaarmarkt in Atom tegenover de kerk, voor de winkel van (Ler-) Cangées Lieken (let op de heiligenbeeldjes in de étalage!): links Marieken (Van Herreweghe), de moeder van Lowieken van Parijs (Van Herreweghe Ludovicus °1908-†1972) – de Cee(n)ske(n)smaan- achter haar kraam

Na zeven jaar stond er al een nieuw huis en toen dat in orde was investeerden ze in twee moderne machines: een eerste voor de crème en een tweede waarmee ze zelf ijs konden maken, zoals in het ijsfabriek van Strombeek! Alles werd

Albert met de triporteur in bootvorm

elektrisch aangedreven zodat er veel werk uitgespaard werd. Hun 'potjekaats' was lekker! Wanneer de kinderen hen na de winterperiode hoorden was het blijde gezichtjes alom!

De tournées waren lang en dus echt zwaar labeur, ook al zorgde de lieve trekhond voor enig soelaas. Geef nu toe dat qua inspanning de rit van de Vondelen met de triporteur naar de (oude) kerk in Meerbeke, haast te vergelijken viel met de wielervedstrijd Parijs-Roubaix!

Een rijdend ijsalon dat aan de deur kwam was toen, zelfs voor Amerikaanse toeristen op bezoek bij de familie een echte bezienswaardigheid was, waardevol voor de foto!

Op de triporteurs stond al “crème glacé ‘Vondel’” te lezen en van dan af werd het “Ijsbar Vondel” (dixit Yvonne). Voor 1 Fr had je al een toeterken met één bolletje ijs, twee bolletjes kostten 2 Fr en voor 5 Fr had je ne serieuzen toeter, galet of oester.

Het nu zo geroemde innoverend ondernemerschap was toen al het handelsmerk van Albert en Yvonne en dus besloten ze om zich te “motoriseren” om grotere rondes te kunnen doen en zo hun klantenpotentieel (en omzet) te vergroten.

Ze kochten een kleine camionette en een uit de kluitengewassen Bedford Camper. Die werd zodanig verbouwd dat hij in de zomer een rijdende ijsbar werd.

Yvonne reed rond met de kleine wagen en Albert met de grote Bedford maar daar bleef het niet bij. Waarom zich beperken tot de verkoop van ijscrème in de zomer en in de wintermaanden werkloos te moeten toezien? Innovatief als ze waren speurden ze de markt af en vonden een nieuw afzetgebied: friet verkopen in de wintermaanden!

*“Allo allo, ier es de frietoto mè pickles als kadoo”
Yvonne en Albert, altijd met de big smile*

De Bedford werd van een zomerse ijsbar verbouwd tot een frituur op wielen: de “foodtruck” avant-la-lettre was geboren! En in de Atomse straten klonk bij hun passage steevast “Allo allo, hier de frietauto met pickles als kadoo”. Ze toerden niet alleen rond maar zochten ook strategische plaatsen bij lokale en regionale evenementen zoals kermissen, driekoningenvieringen, wielervedstrijden, cinemazalen ...

Wanneer ik nu nog met Allerheiligen buiten kom ruik ik na al die jaren nog altijd de “friet met pickles” van de mobiele frituur die traditiegetrouw voor ons huis tegenover het kerkhof stond. En geloof het of niet, een klein paksken friet kost-

te toen maar 6 Fr en een groot 10 Fr met pickles als kadoo (de mayonnaise was extra.) Curryworsten, berepoten of mitrailletten stonden nog niet op het menu.

De verkoop van zowel ijscrème als friet liep goed, maar zonder opvolging stopten ze na 20 jaar de activiteiten. Zij maakten in de winter telkens een reis naar de zon via het reisbureau Playa Tours van hun zoon Zijn Willy, die carnaval Ninof naar de ontluikende vakantiebestemming Playa de Aro had geëxporteerd voor de overwinterende Vlamingen! Na zoveel jaren hard werken was het hen van harte gegund en voor hen was het nu gans het jaar zomer.

Ondertussen was de pensioenleeftijd aangebroken en werden ze lid van de Atomse KBG, ‘den bond van de gepensioneerden’, de voorloper van OKRA. Beirken werd er in 2002 zelfs tot Prins Carnaval verkozen.

Yvonne sloot zich aan bij hun toneelbond onder leiding van ‘Miejester Provost’ met wie ze wel 50 keer optrad hier in Atom, maar ook in de gemeenten rondom ons, ja zelfs tot in kustgemeenten.

Zij hadden het geluk zowel hun Gouden, hun Diamanten als hun Brillanten Bruiloft te kunnen vieren. Aangezien hun zoon Willy tientallen tournees met Willy Sommers regelde en hij alle wereldtournees van Eddy Wally verzorgde van Moskou tot Peking en van Parijs tot Las Vegas ontbraken die dan ook niet in 2004 aan de feesttafel.

Beirken, Eddy Wally, zoon Willy en zijn moeken Yvonne.

Uiteraard ontbrak ook Willy Provost niet die steevast een aangepaste versie van zijn fameuze vespers bracht!

Albert overleed op 8 februari 2012. Yvonne overleefde Beirken en haar zoon Willy (†2019) en stierf op 5 april 2020.

Luc Pots

Met dank aan beide families voor info en foto's.

Café 'In Haeltert' in de rosse buurt aan het Noordstation te Brussel

Omstreeks 1950 keken de brave Haaltertse pendelaars verwonderd naar één van de établissements in de 'Rue du Progrès' in het Brusselse Noordkwartier. Op het raam stond netjes geschilderd: 'IN HAELTERT – Kamers voor Reizigers'!

Eveline Nerinckx aan het café in de Vooruitgangstraat (Rue du Progrès)

Elodie en Evelyn Nerinckx in het café

verwantschap in de derde graad werd hen dispensatie verleend door Joannes Seghers, bisschop van Gent 'mits het bidden van elk eenen paternoster'! Hun overgrootvaders (Constantinus °1826 en Carolus Ludovicus °1835) waren broers.

Caféinterieur met prachtig Decaporgel

In de jaren 60 hielden zij het voor bekeken en kwamen terug naar hun geboortedorp waar zij een woning bouwden in de Stationsstraat.

Een anekdote: een Haaltenaar zag op weg naar het Noordstation het bewuste café. Waarom hier geen pintje drinken, dacht de brave man. Gezeten aan een tafeltje kwam een knappe dame naar hem toe en fluisterde: 'voor wat zal het zijn, monsieur?', waarop de niets vermoedende man antwoordde: 'nen ekspour, iffra!'. (1)

1- Export "ekspour": biertype met een lager alcoholgehalte dan pils (33 cl).
"Ver mouë nen ekspour! Dooër es ewa miejër in as in een pilsken. Santee!"
- Met dank aan Linda Coolen, kleindochter (foto's en info)

Meester Albert met het 4^e en 5^e studiejaar - Heldergergem 1945-46

Meester Albert De Neve begon in de gemeenteschool in 1945 en stopte in 1979.

Op de foto een klas 4e en 5e studiejaar, waaronder onze vroegere medewerker Roger De Troyer.

Het was wat betref het leerlingenaantal een hoogconjunctuurperiode (ongeveer 80 leerlingen in 1950 tot een 30-tal in de jaren 70).

1e rij (vlhr): 1- Roger Lievens, 2- Louis Van Durme, 3- Robert D'Hoker, 4- onb., 5- Gaston Van der Haegen, 6- Edmond De Troyer, 7- Roger De Pelsemaeker.

2e rij: 1- onb., 2- Roger De Troyer, 3- Georges Hanssens, 4- Georges Volckaert, 5- Marcel Moreels.

3e rij: 1- Willy De Landsheer, 2- Marcel Haegeman, 3- Roger De Cooman, 4- Robert Verbeken, 5- onb., 6- Michel De Rijck, 7- Willy De Vulder.

4e rij: 1- Victor Beerens, 2- Louis Coppens, 3- onb., 4- Roger Beerens, 5- Roger Temmerman, 6- onb.

Uit het archief van Roger De Troyer

Oe zitj da ier?

't Zitj goed
't Zitj skieëf
't Zitj em gegoten
Zetj a darekes
A zitj er mee

*Er is eensgezindheid, helemaal geen onenigheid.
Er is wel onenigheid. Ze spreken niet meer met elkaar.
erfect op maat, hij staat er mee. (zitten en staan)
Ga zitten, zoals dat soms tegen kinderen gezegd wordt
Eindelijk verworven, valt het erg tegen..*

FC Kerksken in de kijker (2)

Na de opnamen van de Duiveltjes en de Pré-miniemen in ons vorig nummer, hierna de opnamen van de knapen en de scholieren.

Knapen

*Staande: Geert Heyse, Koen Van Impe, Gerry Tas, Stijn Muylaert, Peter Buyl, Jimmy Maesschalck, Davy Van Londersele
Zittend: Stefaan Lauwers, Pascal Ottoy, Joeri Troch, Yves Van Melkebeke, Wesley Van Damme, Steven De Waegneer.*

Scholieren

*Staande: Jan Gordyn, David Scheerlinck, Kristof Lauwers, David Matthijs, David Noël, Jan Van Melkebeke
Zittend: Wouter Van Eetvelde, Sven Groebbens, Raf De Paepe, Koen Cooreman, Bart Van Impe, Mario Eylenbosch.*

*Met dank aan Jan Van Eetvelde (foto's)
Meer over FC Kerksken: FB pagina Marcel Baetens*

Wedervaren van een Haaltenaar in Congo-1940

Ruim drie kwart eeuw geleden schreef een nieuwbakken Belgisch ambtenaar naar een bevriende Haaltertse familie. Hij kreeg een administratieve functie in de provincie Stanleystad in het vroegere Belgisch Congo.

Yamfira, 21-1-1940

Beste familie,

zoals ge ziet nu, vergeten wij toch de mannen van Haaltert nog niet helemaal en 't is met plezier dat ik deze regelen begin.

Ik denk dat het onnodig zal zijn lang over onze gezondheids-toestand te babbelen. Laat ons maar liever direct over Congo spreken.

Misschien zal het u meest interesseren om over het bestuur te klappen, liever dan over andere zaken.

De bestuurlijke eenheid van Congo is den 'territoire'. Wij maken deel uit van de provincie Stanleystad, waarin vier districten zijn. Wij zijn van het district Stanleystad waarin zeven territoires of gewesten zijn. Iedere territoire heeft de naam van de bevolking die hem bewonen. Alzo heet ons gewest, het gewest der Topoke-Lokele, naam der twee volkeren die in deze territoire huizen. De benaming Topoke, Lokele komt overeen met wat ze bij ons zouden zeggen Vlamingen en Walen.

Aan het hoofd van den territoire is er de Administrateur Territorial (gewestbeheerder) en een aantal agenten zitten in de gewesten. Een gewest is wat kleiner dan België. Stel u voor, de administrateur zou in Brussel zitten, een agent in Antwerpen, één in Luik, één in Namen en één in Bergen. Ikzelf zit in Isagni en doe den omtrek. Zie daar de afstanden die de blanken van elkaar zitten. Daarenboven zijn er nog twee landbouwingenieurs die zich met de velden bezighouden.

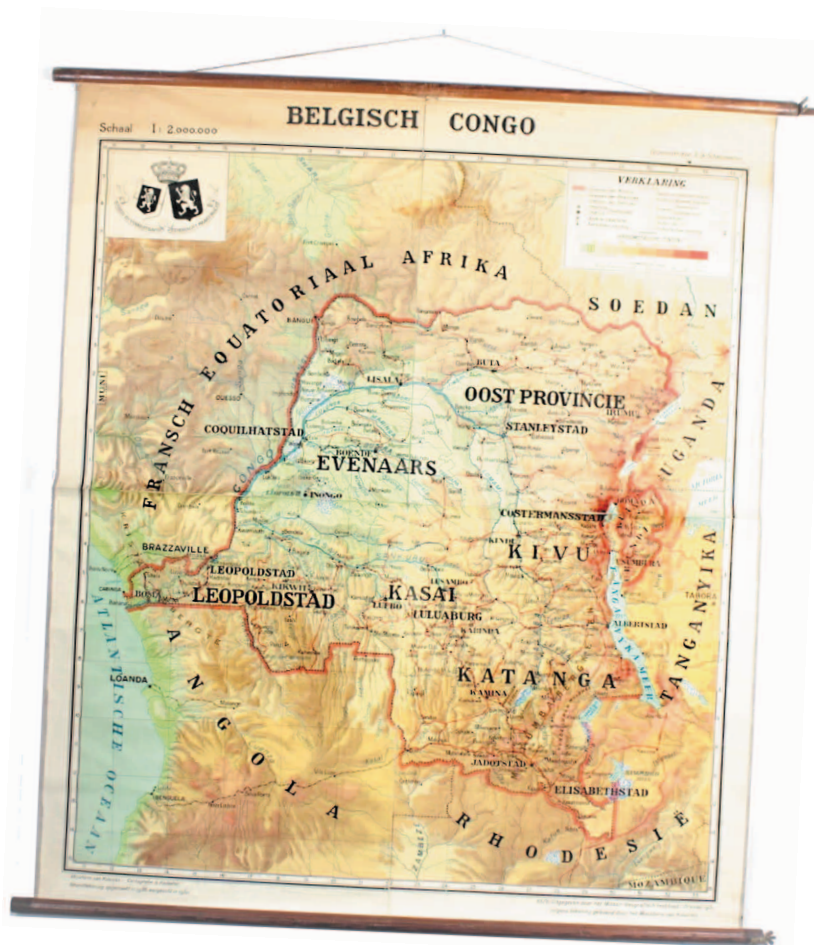
In Isagni zit er nog een 'comptable' die terzelfder tijd politierechter is, gevangenisbewaker (120 gevangenen), officier van de Burgerlijke Stand, chef van het detachement der soldaten, architect van de postmeester en bewaker en aannemer der drie vliegpleinen. Ge ziet dat deze meneer niet op zijn renten leeft!

Wij zelf zijn gelast met het nazien dat alles 'rond' draait, het innen der belastingen, het houden van

volkstellingen, het aanleggen van wegen, bouwen van bruggen en aanleggen van velden.

Natuurlijk moeten wij daarvoor gedurig reizen, wij zijn 25 dagen van de maand op reis van het ene dorp naar het andere. In elk dorp staat er een 'gîte d'étape' in potaarde, altijd groot genoeg om er met twee huisgezinnen in te wonen.

De Congostrroom en de Lomanirivier maken de vorm van een T bij hunne samenvloeing. Wij reizen uitsluitend te water. Stel u voor een prauw van 15 m lang en 0,90 m breed. Helemaal vooraan staan onze twee velo's, juist daarachter komt er een dak van vier meter lang, waaronder wij elk in een ligzetel zitten. Achter ons staan de koffers. We reizen gewoonlijk met twee bedkoffers, één malle-bain voor het avondbad te nemen en die vol ondergoed, tafellakens en klederen zit. Een koffer met al mijn bureauserief, een koffer met fono, platen, schrijfmachien, scheergerief, enz...

Een koffer met eetgerief: telloren, casserollen, vleesmolen, koffiepot, moor, enz...

Een koffer met eetwaren: alle klein gerief zoals conserven, confituur, suiker, kaas, saucisson, zout, brood, pistolets, enz...

Een zak patatten, blikken dozen met bloem, een hoop kiekens, een vat petrole, emmers, de wasdouche, de emmer met gaatjes voor het stortbad, twee stoelen, een tafel, een grote bak met goede aarde waar ons groensel in staat. Het gerief om ons te wassen: bassins, het gerief van de twee boys. Als volk zit daar nog in: helemaal van voren op het topken van de boot: de bestuurder der prauw, dan wij in de zetels, dan twee boys en één vrouw, drie politiciers en zestien roeiers. Is dat niet wel!

's Morgens hebben wij aan het dorps hoofd zeventien roeiers gevraagd en reeds om 7u staan die gereed om de koffers in te pakken, en vooruit. De mannen zingen heel de tijd, altijd hetzelfde, uren aan een stuk.

Onderweg zien wij gewoonlijk altijd apen, soms ook een crocodile. Als wij aankomen zijn de bewoners van het dorp veruitigd daar de trommen gesproken hebben over onze vaart. De mannen staan gereed om alles uit te pakken. Een uur na onze aankomst eten wij al, is dit geen record? Onze keukenpiet is ne fijne gast. Tot hiertoe heeft Godelieve nog nooit in de keuken moeten gaan. Gij in België kunt dat niet geloven zeker, dat een inboorling den europesen menu kan klaarmaken. Ik moet erbij voegen dat wij den beste keukenpiet uit de provincie hebben! Die vent maakt ons zelfs pateekes en taarten met figuurkens erop in crème au beurre. En zeggen dat hij voor die figuurkens alleens geen vormpjes heeft, hoe hij het doet weten wij niet.

Seffens na onze aankomst maakt de tafelboy, binst de piet in de keuken zit, de bedden op, zodat wij seffens na het diner in ons bed kunnen gaan voor een paar uurtjes. Zoals voor velen in België, is het bijna een noodzakelijkheid van alle dagen na het eten, tot twee uur in bed te gaan.

In de dorpen waar wij aankomen vragen wij aan de capita ons eten, t.t.z. kiekens, eieren en fruit. Vlees is er in Isangi of oms-

treken niet te krijgen, wel wild vlees van antilopen, dat niet slecht is. Toch aan onze goede rostbeef van België kan het niet rieken. Als fruit hebben wij: ananas, citroenen, appelsienen, manderienen, coeur de boeuf (heel fijne) papaya en bananen.

Mijn vrouw heeft weinig werk. We hebben een keukenboy en een tafelboy. De eerste doet alles wat de keuken aangaat en de andere zet de tafels, afruimen, afwassen, bedden maken, strijken en wassen, schoenen kuissen enz...

Onze keukenpiet moeten wij natuurlijk duur betalen: 120 fr in de maand plus 12 fr. eten per week. Voor de andere geven wij de gewone boyprée, t.t.z. 45 fr. Plus 8 fr. per week.

Het werk van mijn vrouw is vooral borduren en lezen. Ook helpt zij bij het opmaken der fichen van de volkstelling.

Iedere chef heeft een zeker aantal politiemensen, waarvan er een deel in Isagni zelf zijn, een deel bij de blanken van den staat die voyageren en het overige deel bij de chefs zelf om orde te bewaren in de dorpen.

Al de chefs zijn gedelegeerd om den impot te innen. Deze bestaat uit het betalen van 63 fr. per jaar. Als quittance krijgen de bewoners een metalen plaatje dat ze aan hun arm binden. Aan de ene kant staat het jaartal en aan de andere kant staat een figuur die ze goed kennen. Bijv.: dit jaar staat er een bananenboom op. En dit is de reden, een inboorling zegt niet: "t was in het jaar 1934", maar wel, "t was het jaar dat er een prauw op het plaatje stond".

Politie mannen en boys van de mannen van de staat zijn in zekeren zin struikrovers. Bijv. een politiemann ziet een burger zonder plaatje van belasting lopen en hij houdt hem aan (twee maand gevang!). Geeft die man een sommeken geld aan de politiemann dan laat hij hem los. De boy (zij weten alles van elkaar) gaat bij de politicier en houdt een kleine speech: gij hebt geld gekregen om die man te laten lopen. Geef mij nu ook wat, anders vertel ik alles tegen mijn blanke! En alzo hebben drie man profijt van een schurkenstreek.

Natuurlijk dat wij streng orde moeten houden onder de plaatselijke bevolking. Als voorbeeld mag ik u geven dat ik op korte tijd dat ik hier ben er toch al een 130 in den bak beland zijn.

Met de vrouwen zitten zij het minst in, zij is slaaf in de echte zin van het woord. Onlangs zagen wij een vrouw in de Congostroom die aan 't verdrinken was met hare prauw. Denkt gij dat er één man haar ging helpen? Neen, een vrouw is met een prauw haar uit het water gaan halen!

De kinderen hebben het mooiste leven der schepping: heel dan dag ravotten en krawatten, geen school, geen ouders die heel dan dag achter hun bielen lopen met 'ge moogt dit niet doen' en 'dat niet doen'. Ze zijn vrij als vogels en spreken met de volwassenden zoals met hun vrienden. Er is wel controle, maar ik heb nog nooit een vader gezien die zijn kind sloeg.

Gedurig hebben wij palabers, gewoonlijk om vrouwen of om geldkwesties.

Wilde dieren hebben wij weinig. Aan de overkant van de stroom, vooral in januari, veel olifanten en buffels. Soms zie je olifanten lopen tussen de hutten!

Op onze weg hebben wij reeds drie slangen gezien en één lag er op ons terras. Het gebeurt niet zelden dat er een slang in het bed of in een zetel ligt. Wij kijken eerst goed vooraleer wij ieverst onze voet zetten. 's Avonds hebben wij steeds licht bij. Het is te danken daaraan dat Godelieve juist op tijd hare voet kon wegtrekken vooraleer op een slang te trappen.

Onze grootste vijand is de zon! Altijd moeten wij een helm opzetten van 's morgens gu tot de late namiddag. Een zonneslag is levensgevaarlijk! In Isagni kan de temperatuur oplopen tot 60°! In de brousse is het minder warm en 's avonds eerder fris. Wij zijn nu in het zomerseizoen, t.t.z. weinig regen. Twee tot driemaal per week hevige regen van een halfuur en nadien weer warm. Hier in Isagni op de evenaar hebben wij geen afgetekende seizoenen, zoals in Leopoldstad, waar er een regen- en droog seizoen is.

's Nachts liggen wij onder een muggennet, een soort grote doos in tulle, waarvan de onderste delen onder de matras gefoeffeld worden en dit om ons te beschermen tegen de muggen en ander ongedierte. Den eersten dag doet het wat aardig, maar je raakt er rap aan gewend.

Aan de taal moet gij u eerst natuurlijk meest gewennen. Stel u voor uwen ambras indien een inwoner op het gemeentehuis een lange historie kwam vertellen en ge verplicht zijt, omdat gij van de Staat zijt, en dus het pleit moet beslechten en aan die man geoorde te geven en hem te antwoorden. Dit is het feit dat aan iedere sterveling beschoren wordt hier in Congo. Ge komt hier toe en na enige dagen duwt de administratie u de brousse in en trek uw plan! Het ware dan nog redelijk gemakkelijk indien de inwoners de behoefte niet hadden van eeuwige lange zinnen te maken en lange roten te vertellen. Laat je ze uitspreken dan houden zij hun historie een ganse dag aan. In het begin laat ge ze uitspreken en ge doet of ge diep nadenkt, dan zegt ge: lobi (morgen). Bon, zeggen ze en ze stappen het af, maar het kwaadste is dat zij 's anderendaags terugkomen!

En zo, stillekesaan geraakt ge wijs uit de taal. In de territoire worden vijf talen gesproken. Twee kennen wij 'bangale' en

'swahili'. Wij spreken bangali en iedere dorpling kent die taal. Zij hebben graag dat je hen aanspreekt in hun taal. De protestanten hebben dat goed begrepen. Zij spreken ook de gekende 'lokale' taal en al hun boeken zijn in die taal gedrukt.

Wat de missies betreft: in de territoire zijn er drie missies van de katholieken. In Isagni: zes paters, twee broeders en zeven zusters. In Yanonge idem en Yangambi drie paters.

De protestanten hebben drie missies in onze regio.

Zie beste vrienden, ik hoop dat mijn briefje u wat zal kunnen interesseren hebben. Ik dank niet dat onze briefwisseling hierbij zal blijven. Mochten er enkele zaken uit Congo u meer interesseren en waarover ge zoudt willen ingelicht worden, ge hoeft het maar te zeggen.

Ik hoop dat niettegenstaande den oorlog, ge het allen wel stelt, uitgenomen Jef, die nu wel moet wachten om te trouwen, 't is nen droeven tijd.

Van politiek trekken wij ons niets aan. Ik vraag altijd aan mama om toch maar niet over den oorlog en den toestand te schrijven, ik heb veel liever nieuws van het dorp: wat de mensen doen, wie trouwt, wie sterft, hoe is met de muziek en met de voetbal? Het dorp is toch iets waar ge van houdt en als ge 12.000 km. ver zit, interesseert u alles wat er voorvalt.

Nu wens ik nog eens aan allen het beste en tot binnen een jaar of twee.

Doet mijn beste groeten aan al de kennissen'.

Dit verhaal beslaat vier volle vellen getypte tekst en onderaan zijn er nog een paar centimeter vrij waarop zijn echtgenote neerpent:

'Yampira 28-I-1940,

Aangezien mijn man al gepasseerd is, heb ik natuurlijk niet veel meer te vertellen, dan dat het hier op 't ogenblik flink regent en het redelijk fris is, want we zijn verplicht geweest van de lainen frakken uit te halen. Deze morgen heeft den boy ons wisten wekken om te zeggen dat er een aap dicht bij het huis zat, maar tegen dat mijn man buiten was met zijn geweer, was hij al verdwenen. Ze waren er natuurlijk al op verlekkerd, want van apenvlees zijn ze nogal zot. Verder nieuws is er niet meer.

Beste groeten van ons beiden.'

Met dank aan de familie die ons de brief bezorgde.

Bewaren wij ons funerair erfgoed?

In 2004 kwam er een decreet die het Lokale Bestuur verplichtte een inventaris op te maken van graven van lokaal, historisch en/of bouwkundig belang. Die graven dienen door het Lokaal Bestuur onderhouden te worden.

Door de Heemkundige Kring werd een werkgroep opgericht die samen met het Lokaal bestuur een inventaris wil opstellen van de te bewaren grafzerken. Dank zij die samenwerking én met de steun van Erfgoedcel Denderland hopen wij een aantal merkwaardige monumenten te kunnen bewaren voor het nageslacht waaronder de centrale grafombe voor overleden priesters op de begraafplaats te Kerksken.

Onder het bewind van Jozef II in 1784 werd de begravingscultuur gewijzigd. De meeste overledenen werden begraven op een ommuurde site rondom het kerkgebouw.

In 1804 kreeg Napoleon het gezag over de begraafplaatsen. De aankoop van een grondconcessie gaf de mogelijkheid om langdurend een perceel te verwerven en er een monument op te richten. De concessie bestaat veelal nog en kan worden aangekocht voor een bepaalde periode. In Haaltert werd het kerkhof rondom de kerk in 1869 verplaatst naar de huidige ligging op de Houtmarkt aan de kapel van O.L.Vrouw van Bijstand (1702). Een deel van een oude grafsteen (zerk van Engelbert d'Oisy, Heer van Haaltert) van het eerste kerkhof is nog bewaard gebleven en deed gedurende decennia dienst als 'roepsteen of stichel'. De 'sjampetter' proclameerde er de mededelingen van het gemeentebestuur en de straatzangers zongen er hun moordliederen. Deze steen ligt nog altijd vóór het kerkgebouw. Hoe het er aan toe ging bij de begraafing in vorige eeuwen lezen wij in de archieven: 'het was de gewoonte bij de begraafing enkele herbergen te bezoeken om 'zijn verdriet te verdrinken'. Er staat genoteerd dat in 1683, veldwachter Andries Reydant, zeer genegen tot het drinken van brandewijn, bij zijn laatste wilsbeschikking liet noteren dat hij 'door de voeten van dronckebroeders saude naer den put gedraegen worden'. Om de dragers te danken zou men bij het verlaten van het sterfhuys een pot jenever schenken en bij

Bij een bezoek aan onze begraafplaatsen werden wij verrast door enkele indrukwekkende grafmonumenten. Wij hebben uiteraard geen historische schatkamer zoals het Gentse Campo Santo, maar toch zijn enkele gedenksteden onze aandacht waard en mogen bestempeld worden als 'funerair erfgoed'.

In de middeleeuwen was het traditie de overledenen in en rond het kerkgebouw te begraven. De meest vooraanstaanden kregen hun graf in de kerk wat soms tot onhygiënische toestanden leidde. Soms werden graven in de kerk onzorgvuldig afgesloten zodat onaangename geuren vrijkwamen (1). Stamt de uitdrukking 'stinkend rijk' niet uit die periode?

elke herberg waar men voorbijkwam een maat jenever en nog een pot aan de muur van het kerkhof.' (2) Er werd schande gesproken over deze gebeurtenis, de deken stelde een onderzoek in en de erfgenamen van de veldwachter werden door de aartsbisschop van Mechelen beboet tot het betalen van twee Vlaamse ponden. In Denderhoutem werd het kerkhof in 1900 verplaatst naar de Molenstraat. Van het oude kerkhof rest nog één grafsteen. Hij werd dank zij de inzet van onze plaatselijke medewerker Luc Pots en gewezen schepenen Danny Van den Steene opgeknapt en tegen de vroegere kerkhofmuur geplaatst. (3)

Op het monument staat de tekst:

*D O M
Alhier leyt begraeven de eersaeme
Maria Van Yper
Fig Franciscus in houwelyck geweest
met Adriaen Redant
overleden desen 2 augustus 1766
tsamen gewonnen acht sonen
ende negen dochters
in den ouderdom
van 58 jaeren
ende in owelyck gewest 33
jaeren Bid
voor de ziele*

De begraafplaats van Helderger, eertijds rondom het kerkgebouw werd in 1970 verplaatst naar de huidige site.

Kerksken kreeg in 1869 een nieuw kerkhof. (4) Dat de begraafplaats op het grondgebied van een andere gemeente terecht kwam mag wel als uitzonderlijk aanzien worden.

Tien jaar heeft het geduurd om een oplossing te vinden ter vervanging van het te klein geworden kerkhof dat rond de kerk lag.

Reeds in 1854 kwam men tot het besluit om een nieuwe locatie te zoeken. In 1870 besloot de gemeenteraad het kerkhof rond het kerkgebouw te sluiten en het nieuwe kerkhof gelegen aan de Ziekhuizen op grondgebied Haaltert te gebruiken.

In april 1869 besliste de gemeenteraad een muur te bouwen omheen het kerkhof. Tegen die muur kwam er een grafkelder voorbehouden voor de parochiepriesters. Boven de graf-

bij: P. De Keukelaere + 1967, A. De Hainau (+ 1981) en C. Michiels (+ 1981).

Voor de overledenen werden ook grafplaten aangebracht, waarvan er enkele beschadigd en/of verdwenen zijn. Van enkele verdwenen platen zijn de teksten nog bewaard.

‘Ter ere Gods en ter nagedachtenis van Domien Van Hoeymissen, geb. te Uytbergen den 4 augustus 1788 overleden te Kerkxken den 12 xbris 1877 R.I.P.’ (broer van Ferdinand Van Hoeymissen)

‘Ter zaliger nagedachtenis van den Eerwaarde Heer Constantinus Pringels geboren te Waasmunster den 5 juli 1837, achtereenvolgens onderpastoor te Aeltre en te Ninove, pastoor te Ressegem, pastoor benoemd te Kerkxken den 13 december 1893 en aldaar schielijk in de kerk overleden den 19 dec 1902, R.I.P.’

‘..Van der Meulen Petrus, geboren te Michelbeke den 20 feb 1845 opvolgentlyk coadjutor overslag Nederzwalm, onderpastoor Nukerke, Deftinge, Meldert, pastoor Smeerebbe -Vloerzegem, Kerkxken godvruchtig overleden te Kerksken den 1 juli 1913 Bid voor zijne ziel R.I.P.’

‘Bid voor de ziel van den Eerwaarde Heer Remi Roman gewezen pastoor van Kerksken, geboren te Maarke den 28 feb 1856, overleden te Haaltert den 24 november 1935 R.I.P. eeuwig afgestaan’

In 1864 werd het beheer van de begraafplaatsen toegewezen aan de Burgerlijke Macht en werd de formule ‘eewwigdurend’ vervangen door een 50-jarige periode die op vraag van nabestaanden wel kon verlengd worden. Gebeurde dit niet dan werden soms waardevolle monumenten verwijderd.

Paul Temmerman/Willy De Loose

kelder werd een koepel gebouwd met kalvarieberg en kruisbeeld en de beeltenissen van O.L.Vrouw en de H. Joannes. Dit vervallen bouwwerk verdween in 1956. Het werd vervangen door de huidige constructie, die dringend aan herstel toe is!

In 1961 werd E.H. Schoupe, rustend pastoor te Kerksken bijgezet in de kelder. Drie nissen werden ingenomen door de vroegere pastoors F. Van Hoeymissen (+ 1887), C. Pringels (+ 1902) en P.F. Van der Meulen (+ 1913). Later kwamen er

Bronnen:

- 1- Anne-Mie Havermans in *Vlaamse Stam*, 2018, nr. 3
- 2- Jozef De Brouwer, *Parochiale geschiedenis van Haaltert, LvA*, 1956
- 3- Luc Pots in *Mededelingen Heemkundige Kring Haaltert*, 2009, nr. 2
- 4- Paul Temmerman, *idem*, 1983, nr. 1

Foto's: Staf Versavel

FC Terjoden in actie!

In 1988 nam FC Terjoden deel aan het voetbaltornooi 'Trofee Brigand' en behaalde de eerste prijs. Zij speelden toen in 3e Provinciale.

Op de foto de toenmalige ploeg met bestuursleden en afgevaardigden van de brouwerij.

Zittend: jeugdige supporter Bart Van de Wiele, Omer Van Bever, Patrick Vijverman, Luc Caral, Bart Vermoesen, Patrick De Backer, Marc Bruylandt, Jozef D'Haeseleer en voorzitter Eli Van Cauter.

Midden: Dany Van den Steene, Jean Claude Kestens, Pierre Lemmens, Patrick De Vroe, Raphaël Van den Eynde, Luc De Rijck, Jo Huylebroeck, Lieven De Knibber, Rudy Troch en Dino Hendrickx, afgevaardigde Brigand.

Achteraan: trainer Eric Egyed, Willy Van de Wiele, Antoine De Vroe, Eddy Janssens, Louis Van de Velde, Jozef De Smet, Clement D'Haeseleer, Yvette De Schrijver (secretaresse) Wilfried Raes en afgevaardigde Brigand.

Met dank aan Danny Van den Steene (foto en info).

Oe zitj da ier?

Ze zitj er mee

Ze zitt'n overieën

A zitj in de misère of in de penare

A zitj op de wip

A blouëft er mee zitten

Ze heeft haar maandstonden. (Vrouwelijk: ze – mannelijk: a)

In goede verstandhouding zijn ze veel samen.

Hij heeft problemen.

Hij houdt zich klaar om in actie te schieten.

Hij raakt het niet kwijt.

De Oostenrijkse Successieoorlog (1740-1748) en onze deelgemeenten

De rol van de vrouw tijdens het Ancien Regime

In de Middeleeuwen regeerden vrouwen dikwijls in eigen naam, maar in de overgang naar de Renaissance raakte de reële macht van heel wat adellijke dames ondermijnd. Mannen pikten het niet langer dat vrouwen in eigen naam bestuurden, ook al deden zij dat meestal uitstekend. Ze vielen steeds meer onder voogdij van echtgenoten, zonen en inhalige neven. De machtige Kerk was daarenboven een mannenbastion en de opkomende universiteiten waren nog erger. Uiteindelijk werden vrouwen het voorwerp van laatlunkende spot, tot zij onder de wetgeving van Napoleon alle rechten verloren (1).

Oorlog in de Lage Landen

In 1713 kwamen de Zuidelijke Nederlanden (België) onder Oostenrijks bewind. De Habsburgse Keizer Karel VI (1685-1740) had geen mannelijke troonopvolger, maar wel drie dochters, van wie de oudste, Maria-Theresia, in aanmerking kwam voor de troon. Er werd een wettelijk mechanisme voorzien, de pragmatieke sanctie, opdat zij de troon kon bestijgen. Hierdoor werd Maria-Theresia in 1740 de eerste en enige koningin in de 650 jaar durende Habsburg-dynastie. Buitenlandse mogendheden zagen haar echter als een zwakke vrouwelijke prooi en ontketenden de Oostenrijkse Successieoorlog. Drie Europese vorsten meenden recht te hebben op de troon. Na diplomatieke vijandelijkheden begon de oorlog en deelden ook de Lage Landen in de klappen.

Tactiek en bewapening

De 17de en 18de eeuw werden gekenmerkt door de lineaire tactiek: men probeerde zoveel mogelijk soldaten te laten vuren door het front in de breedte uit te rekken tot ongeveer vijf kilometer, ten koste van diepte. De infanteriesoldaten schoten met silexgeweren, die langs een gladde loop via de loopmond geladen werden met loden balletjes. Men kon vuren vanop 200 meter, 50 meter was dodelijk. De vuursnelheid was één tot drie kogels per minuut. De bronzen kanonnen hadden een kaliber van vier tot twaalf pond (2).

Slag bij Fontenoy (11 mei 1745) en de verovering van Brussel (25 febr. 1746)

In december 1744 ontving de Franse maarschalk Maurits van Saksen orders van koning Lodewijk XV voor een campagne

in de Zuidelijke Nederlanden. De bedoeling was de stad Doornik in het voorjaar te bestormen en daarna de Oostenrijkse Nederlanden binnen te trekken. Op 5 mei werd de maarschalk ervan op de hoogte gebracht dat het Brits-Oostenrijks ontzettingsleger op komst was. Hij vond een geschikt licht golvend terrein, dat werd doorsneden door een ravijn, op de rechteroever van de Schelde. Het Henegouwse dorpje Fontenoy, tussen Doornik en Bergen, vormde het versterkte centrum van de Franse linies. Het ravijn beschermde het Franse leger tegen de Engelse cavalerie. Na een strijd van ongeveer acht uur wonnen de Fransen. Op een totale troepensterkte van 123.000 soldaten sneuvelde er 14.000. In het kasteel van Versailles hangt een schilderij uit 1828 dat herinnert aan deze veldslag. Brussel capituleerde op 25 februari 1746 na een belegering van drie weken en zonder al te veel slachtoffers.

Slag bij Rocourt (Luik, 11 oktober 1746)

De Fransen stonden op het punt de Nederlandse Republiek binnen te vallen, maar werden opgewacht door een geallieerd leger dat over een afstand van ongeveer 7 kilometer opgesteld stond tussen Luik en Rocourt. Het bestond uit 30.000 Nederlanders op de linkervleugel, 10.000 Britten, Hessen en Hannoveranen in het centrum en 40.000 Oostenrijkers op de rechtervleugel. De Fransen telden 120.000 manschappen. Met 60.000 soldaten viel maarschalk Maurits van Saksen de Nederlanders aan die zich krانig verdedigden, maar de Franse overmacht was te groot. Daarna stak het geallieerd leger de Maas over en Luik werd bezet. Met 200.000 soldaten en in totaal 10.000 doden was deze veldslag een van de grootste van de 18de eeuw. De Oostenrijkse Nederlanden waren bijna volledig in Franse handen.

Slag bij Lafelt (Maastricht, 2 juli 1747)

De Fransen probeerden via het bruggenhoofd Maastricht greep te krijgen op de Zuidelijke Nederlanden. Langs de heirbaan tussen Lafelt (Riemst) en Maastricht troffen de legers elkaar over een afstand van opnieuw 7 kilometer! Zij waren met 140.000 soldaten. Lodewijk XV volgde de slag vanaf de Siberg ten westen van het dorp Herderen. Het terrein was destijds open, maar doorsneden door holle wegen. De heuvels gaven tactisch voordeel en de dorpen waren aan het oog onttrokken door hagen.

Maarschalck Maurits van Saksen bij de Slag van Lafelt (Pierre Lenfant - 1704/1787). (Wikipedia)

Maarschalk Maurits van Saksen bij de Slag van Lafelt (Pierre Lenfant (1704-1787)

(Wikipedia)

Rond 15u slaagde een Ierse brigade in dienst van de Fransen erin een fatale bres in de geallieerde linies te slaan ter hoogte van Lafelt. Er waren 17.700 doden en 3.000 afgeslachte paarden. Een ooggetuige zag hoe 's anderendaags de plaatselijke bevolking de gewonden ontdeed van hun kleren en bezittingen. De Fransen rukten verder op richting Bergen-op-Zoom en Maastricht. In 2011 werd te Lafelt een massagraf ontdekt met minstens acht doden afkomstig van deze veldslag (3).

Overgave van Bergen-op-Zoom (1747) en Maastricht (1748)

Bergen-op-Zoom viel na een twee maand durende belegering op 16 september 1747 in Franse handen. De stad werd na de inname urenlang geplunderd en in brand gestoken, ongeveer 2.000 van de 5.000 inwoners lieten het leven. Maastricht capituleerde tijdens de eindfase van de Oostenrijkse Successieoorlog op 7 mei 1748 na een belegering van een maand. De Franse bevelhebbers woonden later die dag een Te Deum bij in de Sint-Servaaskerk, waarbij de deken van het Sint-Servaaskapittel de woorden sprak: "Gezegend zij Lodewijk de Vijftiende, onzer allerchristelijkste vorst, alleluja".

Heldergem stelt een huursoldaat aan (28 februari 1748)

Onmiddellijk na het veroveren van onze gebieden legden de Fransen aan de gemeenten en steden de verplichting op om een of meerdere personen aan te duiden voor de legers van Zijne Majesteit, Lodewijk XV. Waarschijnlijk werd te Heldergem niemand bereid bevonden milicien te worden en moest een beroep gedaan worden op een huursoldaat die deze verplichting mits vergoeding aanvaardde voor een

periode van zes jaar. De overeenkomst van het Heldergemse gemeentebestuur luidt als volgt:

"Op hedent desen 28 februari 1748, sijn burghemeester en schepenen der prochie ende heerlijckhede van Heldergem, geaccordeert, soo sij accorderen bij dezen jeghens Laurentius Joseph Gauch, gebortigh van de prochie van Marie Saint-Jean Land van Berghen, enigauwe (Henegouwen)... eene somme van drij hondert twijftigh guldens ten daeghe van sijn vertreck als hij van deze prochie sal vertrecken en de resterende driehondert guldens blijven op deze prochie (...) naer het expireren vanden termijn van ses jaeren, (...) verbint hem den milicien te volcomen aen den dienst vande majesteijt van Vranckerijck en burghemeester en schepenen aenden inhouden der voors. conditionen en alsoo bij hun ondertekend date ute ante.

De milicien kreeg een hoed mee, een das, twee hemden, slaapkousen, een broek, een paar gewone kousen, een rok en een paar schoenen (4). Enkele maanden later, in oktober 1748, was de oorlog voorbij door de Vrede van Aken. Het is niet geweten of de huurling de volledige zes jaar gediend heeft.

Geslacht De Broglie: van Maarschalk tot Bisschop van Gent

Hertog Victor-François de Broglie was een maarschalk van Lodewijk XV. Zijn zoon Maurice (°1766+1821) was onder het Frans- (1807-1811) en Hollands bestuur (1814-1821) de 19de bisschop van Gent. Een aantal publicaties van zijn hand werden teruggevonden in de pastorie van Kerksken. Bisschop de Broglie werd een verdediger van de onafhankelijkheid van de Kerk, tegen Napoleon en later tegen de protestantse koning Willem I. Daarmee effende hij mee de weg die leidde naar de Belgische Revolutie van 1830.

Haalterts lid van de Bende van Jan de Lichte

Na de val van Maastricht konden de Fransen zich eindelijk bezighouden met de brigands (boeven) in onze streken.

De klopjacht begon op 28 september 1748 en er volgden 130 arrestaties. Ook de Bende van Jan de Lichte (°1723 Velzeke) kwam achter de tralies terecht. Jan de Lichte was trouwens zelf een deserteur uit het Oostenrijks leger. Hun terechtstelling vond plaats op de Grote Markt van Aalst op 14 november 1748. Een maand eerder werd de Vrede van Aken getekend. Eén van de leden van de bende was Anna Maria De Clercq, geboren te Haaltert op 5 juni 1727. Haar ouders Livinus en Maria Van der Vooren waren zwervers. In de Parochieregisters is geen spoor van hen terug te vinden. Zij werd veroordeeld tot *“reparatie van alle hetgene voorgeschreven, op een schavot met scherpe roeden op de merct alhier, gegeesselt te worden tot den loopende bloede ende als gebrandmerct te worden ende geteekent met de letter V”*. De veroordeling werd uitgesproken op 26 oktober 1748 *“binnen de landhuyze van Aelst”*, maar omdat *“de criminele swanger synde is deze sententie niet geëxecuteert”* (5). De Fransen verlieten de Lage Landen en vertrokken uit Brussel in januari 1749. Hun beoogde terreinwinst leverde na 42.000 gesneuvelden uit drie veldslagen en twee stadsbelegeringen niets op.

Maria Theresia van Oostenrijk (1717+1780)

De regeerperiode van Maria-Theresia in de Lage Landen begon in 1740. Ze werd echter pas na de Vrede van Aken in 1748 aanvaard als vorstin. Deze zogezegde “zwakke” vrouw ontpopte zich tot een volleerd monarch, heroverde quasi alle verloren gebieden en kreeg de economie van het rijk op orde. Haar dochters werden uitgehuwelijkt aan strategische bondgenoten: Marie-Antoinette bijvoorbeeld trouwde met de Franse koning Lodewijk XVI, Maria Christina was landvoogdes en liet het Kasteel van Laken bouwen, de oudste zoon van Maria-Theresia, Jozef II, volgde haar op in 1780 en overleed tien jaar later.

Pastorie van Kerksken 1749

Vanaf 1749 kenden de Lage Landen vrede met grote economische voorspoed. In datzelfde jaar werd de pastorie van Kerksken gebouwd (zie de muurankers). Oorspronkelijk had het gebouw vijf traveeën en één bouwlaag. De bovenverdieping van de pastorie werd in de 19de eeuw toegevoegd, maar de originele bijgebouwen zoals het koetsgebouw en de stallen werden gesloopt. De 19de eeuwse druivenserre bleef gelukkig bewaard. Er is ook een wijnkelder gemetseld in tongewelf met 15 nissen; hij verwijst naar de vroegere wijnbouw in onze streken. Ook de namen Wijngaardstraat en Wijngaardweg verwijzen hiernaar. In 1976 werd een cementbepleistering aangebracht met witte gevelverf. De pastoors destijds waren Ludovicus de Neef (gedurende 35 jaar, 1709-1743) en Petrus Augustinus Van de Putte (1744-1767). Beiden hadden een arduinen grafsteen in de voormalige kerk van Kerksken. In totaal werden 21 personen begraven

De pastorie in 1965 - 2022 en de kerk van Kerksken (Foto's Heemkundige Kring)

in de oude kerk. In 1784 schafte keizer Jozef II per decreet het recht van begraving in kerken af. Bij de heropbouw van de kerk in 1995-1996 werden niet alle grafstenen teruggeplaatst (6). In 2022 werd de pastorie door het Lokaal Bestuur te koop gesteld met een inzet van 355.000 euro (7).

Jan Doumen, HKH

- 1- De Maesschalck E., *Moed en tegenspoed-Edelvrouwen in de Bourgondische tijd*, 2022, blz. 6
- 2- De Vos L., *Veldslagen in de Lage Landen*, 2005, blz. 112 en 118
- 3- *Het Nieuwsblad*, 8 februari 2013
- 4- Scheerlinck J., *Med. HKH*, 1995, nr. 2
- 5- De Loose W. en Scheerlinck J., *Med. HKH*, 2000, nr. 2 en *HKH*, 2003, nr. 3
- 6- Temmerman P. en De Kegel J., *Med. HKH*, 1989, nr. 4 en *HKH* 2014, nr. 1
- 7- *Mabazine Haaltert*, juli-augustus 2022

Bierstekers in Heldergem

Eén van de bierstekers (leverancier van bieren) was Gustaaf Beerens. Hij werd te Heldergem geboren op 12 mei 1880 in het gezin van Petrus Beerens (°He, 21 november 1834) en Maria Egidia Van Tittelboom (°He, 14 september 1835).

Op 10 december 1904 huwde hij te Heldergem met de in Aaigem geboren Maria Theresa Van Wassenhove (11 februari 1886).

Hij begon met biersteken in 1919. Zijn leverancier was aanvankelijk de brouwerij "Van Roy" uit Wieze. Vanaf 1930 betrok hij ook bier van de Aalsterse brouwerij "De Blicck".

Zoals toen gebruikelijk, zorgden zijn zoons: Victor, Arthur en Rufin voor de distributie met de bierkar.

Henri Van Cauwenbergh en dochter Greta aan Fargo bierwagen

Biersteker Arthur Beerens

In april 1940 overleed Gustaaf Beerens. De zaak werd gesplitst en verder gezet door Rufin Beerens en echtgenote Marie Piron en door zijn schoonzoon Henri Van Cauwenbergh, gehuwd met Orpha Beerens.

Henri en Orpha Beerens

Orpha Beerens

Henri Van Cauwenbergh ging in zee met brouwerij Dendria te Onkerzele die actief was van 1940 tot 1963. Dendria werd toen overgenomen door de Aalsterse brouwerij De Gheest die het Safir bier uitbracht. Ook werd bier afgenomen bij brouwerij Anglo-Belge uit Zulte.

Hun zoon Walter zette in 1970 de zaak verder met brouwerij "De Gheest". Men bevoorraadde café's en één keer per week was er een bierronde bij de particulieren met de Fargo. De voorraad bier werd aan de wagen gekocht.

Walter Van Cauwenbergh met Fargo bierwagen

In 1972 begon de samenwerking met “Anglo-Belge” uit Zulte (in 1979 overgenomen door BSN en in 1982 door het gefuseerde Alken-Kronenbourg).

In 1972 nodigde de brouwerij hun afnemers uit om de storting van drie miljoen kg hop te vieren!

Hop Versele: vlnr: Ignace Versele, toenmalige afgevaardigd bestuurder Anglo-Belge, Frida Menschaert, Walter Van Cauwenbergh en de vertegenwoordiger van Anglo-Belge Armand Boudringhien.

De oude Fargo liet het afweten en ze ontvingen van de brouwerij Anglo Belge een nieuwe bierwagen. Walter was vooruitziend en opende in 1978 samen met zijn echtgenote Frida

Menschaert een drankencentrale in de Kerkstraat (nu Heldergerstraat), vlak bij het ouderlijk huis.

Bierwagen Kronenbourg

Talrijke verenigingen maakten gebruik van hun interessant aanbod bij de organisatie van hun evenementen, zoals de Ekentfeesten, Halfoogstfeesten, schoolfeesten, enz...Tenten, tafels en stoelen werden gratis ter beschikking gesteld bij afname van dranken.

De bevoorrading in Helderger en omgeving duurde tot 2002. Een paar jaar later (2014) overleed Walter van Cauwenbergh.

Mark Beelaert

Bronnen:

- *Mededelingen Heemkundige Kring, 1996, nr 1, John Scheerlinck, 'Heldergerse bierstekers'*
- *Archief Greta en Maria Van Cauwenbergh*
- *Archief Frida Menschaert - Van Cauwenbergh*

Uit ons welgevuuld archief

Kermis Haaltert 100 jaar geleden

De fraaie affiche uit 1923 toont aan dat er destijds heel wat meer energie aan de dag gelegd werd enerzijds om bezoekers uit de ganse streek te lokken en anderzijds om van de kermisweek jaarlijkse topdagen te maken, van 'Opstijging van eenen luchtbal' tot 'Schoon vuurwerk'.

Jaren voordien, in 1892 was er zelfs sprake van een 'Romeinse eierkoers met tweewielige rijtuigen bespannen met een paard, langs de Hoogstraat'.

In 'Het Land van Aelst' van zondag 21 augustus 1892 verscheen op pagina één het volledige programma van de feestelijkheden t.g.v. de Haaltertse 'grote' kermis.

"De Kermis, de luisterlijke kermis."

Zondag 28 Augusti, muzikaal feest op de Dorpsplaats. Opstijging van eenen grooten luchtbal ter Hoogstraat.

Maandag 29 Augusti, 's voornoens gewone kermis op de Dorpsplaats, 's namiddags gewone kermis ten gehuchte Eeckent

Dijnsdag 30 Augusti ten 2 ure, luisterlijke Prijsuitdeeling in de Katholieke School, daarna kermis langs de Hoogstraat.

Programma der prijsdeeling: Opening door de fanfaren.

'Het standbeeld van Tuimelaar', kluchtspel in 2 bedrijven.

'Vertellingsken van Knagelijntje', zang met gebaren door de kleinste leerlingen

'In volle zee', zangstuk met lichaamsoefeningen.

Tweede deel.

Meisjes: 'Nieuwsgierigheid', zang met gebaren door de kleinste leerlingen.

'Clara en Marie of de ware vriendschap beloond', toneelstuk in één bedrijf.

'Het weesje', treurspel in zang, door de weeskinderen.

Gymnastische spelen door de grootste leerlingen.

Prijsuitdeeling.

Zondag 4 september, nakermis, ten 3 ure luisterlijken Romeinchen Eierkoers langs de Hoogstraat, vooruit 30 fr. De Romeinen waren vermaard voor hun koersen op kleine platte wagentjes, gelijk men er ook heeft in 't Landjuweel van Antwerpen. Op die wagentjes reden d'oude Romeinen keersrecht en reden gelijk 'ne weerlicht. De inleg der eierkoers is 1 fr per lot.

Al die feestelijkheden opgeluisterd door 't klokkenspel en 't Muziek.

Goed weer en gulle vreugd aan het achtbare en vriendelijke Haaltert!

Zie *Med. HKH*, 1997, nr. 4 en *SAA*, *Den Denderbode*, 31 aug. 1890

GEMEENTE **HAELTERT**

KERMIS 1923

Programma der Feestelijkheden :

Zaterdag 25 Oogst

om 12 ure zullen de feesten door het uitsteken der nationale vlag op den kerktoren aangekondigd werden.

Zondag 26 Oogst

om 3 ure namiddag Ringsteking per velo langs de Hoogstraat, 200 franks prijzen

om 7 ure Opstijging van eenen Luchtbal

Maandag 27 Oogst

KERMIS TEN EECKENT

om 3 ure namiddag **VELOKOERS** 150 franks prijzen en 50 franks door Emiel Goossens

Dinsdag 28 Oogst

Duiven-prijskamp uit Quiévrain bij Jos. Van Landuyt, door de maatschappij "De Zwaluw", Vooruit der gemeente 100 franks.

om 4 ure namiddag Kaatsing met den dikken bal op de Hoogstraat, (oud kaatsspel) 50 fr. prijzen

Donderdag 30 Oogst

KERMIS TEN BRUL

om 3 ure namiddag **VELOKOERS**, 150 franks prijzen

om 7 ure Opstijging van eenen luchtbal

om 8 ure **schoon vuurwerk**

Zondag 2 September

KERMIS TEN EEDE

om 3 ure namiddag Ringsteking per velo, 150 franks prijzen

De schikkingen voor de ringstekingen, velokoersen en kaatsing zullen door afzonderlijke programma's en door een bijzondere aangestelde Kommissie bekend gemaakt worden.

Vastgesteld in zitting van den gemeenteraad van 23 Juli 1923.

VAN WEGE DEN RAAD :

De Gemeentesekretaris,
ED. SCHEERLINCK.

De Burgemeester & Schepenen,
CH. LAUWEREYS.
CAM. DE GRAEVE, EM. COPPENS.

Druck. A. Redant-Allemant, Haeltert.

 N°3314 E

DE WARANDE

Denderhoutem - Haaltert - Helderger - Kerksken - Terjoden - Denderhoutem - Haaltert

The image features a collage of P. Dauw & Co. Heros cigars and a newspaper clipping. The newspaper clipping is dated 1937 and is titled "K.A.J. DENDERHOUTEM K.A.J." and "De Blanke Vlag waait open... te Denderhoutem". The main headline reads "OP ZONDAG 11 JULI 1937 bij het Vlaggefeest der K.A.J.".

K.A.J. DENDERHOUTEM K.A.J.

De Blanke Vlag waait open...
te Denderhoutem

OP ZONDAG 11 JULI 1937
bij het

Vlaggefeest der K.A.J.

Feestwijzer : 2 1/2 u. - Lof en wijding der vlag. Gelegenheidssermoen door Z. E. H. Lerno, Diocesaan Bestuurder der K.A.J.

3 u. - Optocht langs Terlinden.

4 u. - Feestvergadering op 't plein van het beeld van 't H. Hart. Jef Deschuyffeeler, Algemeene Voorzitter der K.A.J. voert er het woord.

Voor afdeling met talrijkste leden aanwezig, premie van 50 frank.

De Nieuwe Jeugd ter zege!

Druck. J. Van Oudenlooch, Nijve

HEROS
P. DAUW & CIE
APPELTERRE

Meer over de viering, zie HK 2008- nr 4, pag. 5-8. Foto Robert Geeroms.

